

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Кафедра економічної теорії
і суспільних наук

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні рекомендації
для виконання комплексної курсової роботи
студентами другого курсу денної та заочної форми навчання
напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»

Миколаїв
2014

УДК 330.8

ББК 65.01

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 17.12.2014 р., протокол № 4.

Укладач:

Т. В. Пилипенко – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

О. М. Вишневська – д-р. екон. наук, професор, декан обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету;

Л. С. Мельничук – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, ЧДУ ім. Петра Могили.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні вимоги до виконання комплексної курсової роботи..	6
1.1. Послідовність виконання курсової роботи	8
1.2. Підготовчий етап роботи над курсовою роботою.....	8
1.3. Робота над текстом курсової роботи.....	9
1.4. Заключний етап роботи над курсовою роботою.....	11
2. Підготовка курсової роботи до захисту та захист курсової роботи	15
3. Приклад методичного розгляду теми комплексної курсової роботи.....	17
4. Теми комплексних курсових робіт.....	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Складність сучасних економічних процесів вимагає від студентів серйозного, зваженого підходу до вивчення економічної теорії, комплексного аналізу і ґрунтовного осмислення проблем трансформації ринкового середовища.

Вивчення економічної теорії посідає особливе місце у загально-теоретичній підготовці фахівця з вищою освітою. Сучасні економічні перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають від науковців та практиків глибокого теоретичного осмислення сутності явищ та виважених практичних дій. Провідна роль у формуванні економічного мислення у набутті знань належить теоретичним економічним наукам, зокрема, економічній теорії. Економічна теорія є фундаментальною дисципліною навчального плану, її предмет – це виробничі відносини в їх єдності та взаємодії з продуктивними силами суспільства.

Вивчення економічної теорії покликане формувати у молодого спеціаліста економічне мислення на основі глибокого розуміння процесів, явищ і зв'язків у економічній системі суспільства, а також чинників, що їх визначають, засобів і методів вирішення поточних і стратегічних економічних проблем. Пізнавальний процес має бути спрямований на отримання ґрунтовних знань про економічну систему, методи та інструментарій її вивчення, на засвоєння первинних навиків раціональної економічної поведінки.

Підготовці висококваліфікованих фахівців у галузі економіки сприятиме виконання комплексної курсової роботи з економічної теорії. Мета її написання полягає в тому, щоб надати студентам глибокі теоретичні знання з питань закономірностей розвитку суспільного виробництва, механізму дії та ефективного використання економічних законів людьми для найбільш повного задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб. Для досягнення визначеної мети в процесі підготовки комплексної курсової роботи передбачається ґрунтовне вивчення студентами:

- 1) системи економічних відносин в їх єдності з продуктивними силами, а також з іншими суспільними відносинами;
- 2) економічних законів, які управляють виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ як у ринковій, так і в інших економічних системах;
- 3) закономірностей зародження, розвитку і відмирання суспіль-

но-економічних формацій;

4) проблем ефективного використання обмежених ресурсів і управління ними з метою досягнення максимального соціально-економічного ефекту;

5) стратегічних тенденцій еволюції соціально-економічних систем у XXI столітті.

Матеріал розробки спрямований на методичне забезпечення самостійної роботи студентів, пов'язаної з опануванням теоретичного матеріалу, ознайомленням з літературними джерелами, підбором і систематизацією відповідних статистичних даних.

1. Загальні вимоги до виконання комплексної курсової роботи

Виконання комплексної курсової роботи є якісно новим етапом вивчення курсу економічної теорії, що сприяє глибшому розумінню студентами вивченого матеріалу, більш відповідальному їх ставленню до пошуку рекомендованої літератури. Виконуючи курсову роботу, студент знайомиться на практиці з основами науково-дослідної роботи, підбирає і опрацьовує матеріал для дослідження, набуває навиків самостійних висновків.

Курсова робота з економічної теорії – це самостійне наукове дослідження студента, яке виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами за час навчання.

Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальної дисципліни. Курсова робота допомагає студентові систематизувати отримані теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань; оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень. Уже на цій першій творчій спробі можна виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити; вміння збирати, аналізувати і систематизувати літературні джерела; здатність застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; формулювати висновки.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Підготовка курсової роботи примушує студента більш чітко розуміти і аналізувати сучасні економічні явища і процеси. Вона сприяє тому, що набуті знання стають глибоким переконанням студента - майбутнього спеціаліста в галузі економіки підприємства. Тому так важливо роз'яснити студенту призначення курсової роботи, направити його по найраціональнішому шляху.

Студент повинен знати основні вимоги, які ставляться до написання курсових робіт. До них належать такі:

1. Дослідження обраної теми студент повинен провести на трьох рівнях: загальноекономічному, мікроекономічному,

макроекономічному.

2. Зміст курсової роботи має бути розкритий з глибоко наукових позицій у тісному зв'язку з вимогами законів і нормативних актів України. При цьому необхідний не механічний їх переказ, а творче осмислення і використання.
3. Теоретичний матеріал потрібно викладати у поєднанні з аналізом практики ринкових відносин. Конкретні цифри, факти, з одного боку, повинні служити підтвердженням думок, висловлених автором роботи, з іншого – їх вивчення може послужити основою для нових висновків. Тому, коли студент приступає до виконання курсової роботи, йому потрібно потурбуватися про підбір фактичного матеріалу, необхідного для глибокого висвітлення теми. Таким чином, курсова робота повинна мати елементи аналізу, дослідження, виконаного на науковій основі.
4. Курсова робота має бути працею самостійною, написаною своїми словами, а не монтажем висловлювань з різних монографічних джерел, журнальних і газетних статей.
5. Матеріал курсової роботи треба викладати послідовно, логічно, змістовно. При цьому треба постійно робити відповідні узагальнення.
6. Робота виконується обов'язково українською мовою.

Незалежно від обраної теми, структура курсової роботи має бути такою: титульний аркуш; зміст, вступ; три розділи (з підрозділами), що розкривають теорію питання; висновки; список використаних джерел; додатки.

У вступі необхідно коротко охарактеризувати значення, актуальність теми, показати її важливість для вивчення ринкових відносин. Тут слід сформулювати завдання, які ставить перед собою автор і які він хоче дослідити в курсовій роботі. Вказуються автори, що займались дослідженням даної тематики. Визначається об'єкт та предмет дослідження.

Виклад основного матеріалу повинен відповідати питанням плану і бути повним, чітким, глибоко аргументованим. У висновках даються узагальнення з теми, оцінка всього дослідження на двох-трьох сторінках.

Роботу необхідно писати простою, чіткою мовою, уникати книжкових фраз, не допускати повторень, слідкувати, щоб у тексті не було думок, протилежних одна одній.

1. 1. Послідовність виконання курсової роботи

Комплексна курсова робота має свою специфіку, деталі якої завжди потрібно узгоджувати з науковим керівником.

Курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності: вибір теми — з'ясування об'єкта і предмета — визначення мети і завдань дослідження — виявлення і відбір літератури з теми, її вивчення — складання попереднього плану — написання вступу — виклад теорії і методики — формулювання висновків — оформлення списку використаних джерел та додатків. Потім здійснюється літературне й технічне оформлення роботи, її рецензування, підготовка до захисту і захист курсової роботи.

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістом;
- заключний етап.

1.2. Підготовчий етап роботи над курсовою роботою

Цей етап починається з вибору теми курсової роботи, її осмислення та обґрунтування. Студент обирає тему роботи самостійно за переліком запропонованих тем. Обирається тема на підставі зашифрованих варіантів (додаток А). Для визначення свого варіанту студент повинен взяти до уваги дві останні цифри номера своєї залікової книжки і знайти відповідні колонки в наведеній таблиці та точку їх перетину. На перетині колонок буде вказано потрібний номер варіанту курсової роботи.

При з'ясуванні об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є системні логічні зв'язки. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його

досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування.

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними літературними джерелами з теми курсової роботи. З метою повного їх виявлення необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки бібліотеки вищого навчального закладу, а також провідних наукових бібліотек міста, бібліотечні посібники, словники та спеціальні періодичні видання.

1.3. Робота над текстом курсової роботи

Другий етап починається з вивчення та конспектування літератури з теми курсової роботи. Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вузких досліджень.

Значна увага приділяється вивченню законодавчих і нормативних актів. При цьому доцільно використовувати алфавітні і предметні покажчики. Це значно полегшує та прискорює роботу. Для полегшення підбору літератури, маючи на увазі першочерговий орієнтир, можна використовувати літературу за програмою основ економічної теорії, мікроекономіки та макроекономіки, рекомендованої до теми, в яку включена курсова робота.

Для виконання курсової роботи студенту слід ознайомитися по каталогу з необхідною для висвітлення його теми літературою, яка є в районних, міських, обласних бібліотеках, поцікавитись обговоренням проблеми на сторінках журналів, підібрати дані по темі в газетах.

Підібравши таким чином необхідну для дослідження літературу, потрібно її потім уважно вивчити, щоб уявити послідовність викладу матеріалу у своїй майбутній роботі. Вивчаючи літературу, необхідно робити виписки найбільш важливих положень, фактів для того, щоб потім не повертатися до прочитаного. Записи зручніше робити на невеликих окремих аркушах у вигляді:

- 1) виписок основних положень своїми словами;
- 2) цитат з вказівкою джерела.

Паралельно з цим доцільно виписувати власні думки, критичні

зауваження до тексту, якщо вони виникають. В процесі роботи над літературою потрібно обміркувати питання про відбір і можливості використання даного фактичного матеріалу.

Тільки після цього можна приступати до складання плану курсової роботи. Складання плану є результатом вивчення студентом певного кола літератури. План роботи ніби вбирає в себе найбільш важливі моменти теми. Він повинен охоплювати всю тему, але водночас не може бути занадто великим. Зразок плану комплексної курсової роботи наведений у додатку В.

План, відповідним чином оформлений, пред'являється науковому керівнику для затвердження особисто студентом денного або заочного відділення. Якщо у студента виникли питання, пов'язані з написанням роботи, він може звернутись на кафедру до наукового керівника за консультацією. Остання може бути пов'язана як із складанням плану роботи, так і з її змістом.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової роботи, щоб виписувати тільки те, що має відношення до теми дослідження. Виписувати цитати треба на одну сторону окремих аркушів паперу стандартного розміру, що допомагає краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами і проблемами. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал.

Правильна та логічна структура курсової роботи – це запорука успіху розкриття теми. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів. Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ – окрему частину цього питання.

Теоретичні питання при дослідженні необхідно підтверджувати за допомогою аналізу фактичного матеріалу. При цьому використаний цифровий матеріал рекомендується представляти у вигляді таблиць, діаграм тощо.

При використанні фактичного матеріалу потрібно уникати нагромадження фактів. Їх може бути небагато, але вони повинні бути точними, переконливими. При висвітленні усталених тверджень можна обмежитись характеристикою загальноприйнятих положень, які не викликають сумніву. У таких випадках, коли студент характеризує спірні, дискусійні питання, він повинен навести існуючі в економічній літературі точки зору, дати їм оцінку

і висловити своє ставлення до предмета дискусії.

Після викладу основної частини теми необхідно зробити висновки. У висновках потрібно підвести підсумок дослідження, зробити узагальнення щодо викладеного матеріалу. Потім увесь текст треба уважно відредагувати. Після цього його потрібно охайно переписати.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити *висновки*, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

1.4. Заключний етап роботи над курсовою роботою

На цьому етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсової роботи, оформлення списку літератури та додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина курсової роботи. У вступі обґрунтовується актуальність теми, що вивчається, її практична значущість; визначаються об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження; розглядаються методи, за допомогою яких воно проводилось, перелік авторів, що займалися даною проблематикою.

Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел). Огляд має бути систематизованим аналізом теоретичної, методичної й практичної новизни, значущості, переваг та недоліків розглядуваних робіт.

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування економічних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення.

Список використаної літератури відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми. "Список..." повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватися вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання українською мовою, потім – іноземними.

Бібліографічні записи в "Списку..." повинні мати порядкову нумерацію (Додаток Б). У тексті роботи слід давати у дужках посилання на номери списку. Якщо необхідно вказати номер сторінки, її ставлять через кому після номера видання.

Завершуючи написання курсової роботи, необхідно систематизувати ілюстративний матеріал. Ілюстрації можна подавати у тексті або оформляти у вигляді додатків. Усі додатки повинні мати порядкову нумерацію та назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи.

Обсяг курсової роботи має бути в межах 30-35 сторінок машинопису або 35-40 сторінок рукописного тексту.

Літературне оформлення курсової роботи є важливим елементом її виконання і одним із багатьох чинників, на які зважає комісія при оцінюванні під час захисту. Передусім звертається увага на змістовний аспект викладу матеріалу (логічність і послідовність, повнота і репрезентативність, тобто широта використання наукових джерел, загальна грамотність та відповідність стандартам і прийнятим правилам), а також на текст роботи, список літератури і додатки, на зовнішнє оформлення титульного аркуша.

У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, не рекомендується вживати слова, вести виклад від першої особи: "Я спостерігав", "Я вважаю", "Мені здається", "На мою думку". Слід уникати в тексті частих повторень слів чи словосполучень.

При згадуванні в тексті прізвищ (учених-дослідників, практиків) ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем (Г.І. Башнянін, а не Башнянін Г.І., як це прийнято в списках літератури).

Розділи і підрозділи прийнято нумерувати арабськими цифрами. Підрозділи нумерують окремо в кожному розділі. Позначення розділів (глав) і їхні порядкові номери пишуть в одному рядку з заголовком, причому в кінці крапка не ставиться. Перед назвою розділу і параграфу проставляють їхні номери: перша цифра визначає розділ, а друга після крапки – номер параграфу.

Наприклад:

Розділ 2. Характерні риси інноваційного типу розвитку підприємств

2.1. Інновації в матеріальному виробництві

2.2. Основні форми та методи розвитку інноваційного підприємства

В тексті роботи заголовки структурних частин **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами симетрично до тексту (шрифт – 14 **напівжирний**), заголовков центрується, враховуючи абзац (1,25 см). Кожну структурну частину починають з нової сторінки. Назву розділу розташовують з наступного рядка після слова **РОЗДІЛ**.

Машинописний текст має бути оформлений відповідно до ДСТУ 4163-2003: міжрядковий інтервалом – 1,5; кегль – 14 стандартної щільності (шрифт Times New Roman); папір формату А4. При цьому слід обов'язково робити відступи: зверху і знизу – по 2 см, зліва – 3 см, справа – 1 см.

Таблиці, малюнки, схеми, графіки та інші ілюстративні матеріали як у тексті роботи, так і в додатках слід виконувати на стандартних аркушах (додаток В).

Сторінки обов'язково нумеруються. Нумерація починається з четвертого аркушу арабською цифрою 4 у правому кутку верхнього колонтитулу на відстані не менше 10 мм від краю. Біля цифр не пишуться ніякі позначки чи символи.

Усі сторінки роботи нумеруються без пропусків або літерних додатків. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ній цифра 1 не ставиться, другою вважається сторінка, що містить "зміст", на ній цифра 2 не ставиться, третьою вважається сторінка, що містить "вступ", на ній цифра 3 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 4 і далі згідно з порядком.

Курсова робота відкривається титульним аркушем (додаток Г). На ньому вказуються міністерство, назва університету, назва кафедри, на якій вона виконувалась, повна назва теми роботи, прізвище та ініціали студента, курс, група, шифр залікової книжки студента, прізвище, ініціали, вчене звання наукового керівника, рік і місце виконання роботи.

Після титульного аркуша необхідно підшити рецензію (додаток Д), яку студент заповнює до відмітки «Дата отримання роботи» і не враховує в загальну кількість сторінок даної роботи.

На наступній сторінці розміщується зміст (додаток Е) із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану

викладений у роботі. Всі розділи і підрозділи, що є у плані, мають бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками. Зміст нумерується як друга сторіка курсової роботи.

У курсовій роботі для ілюстрації теоретичних положень бажано використовувати таблиці і рисунки (схеми, діаграми, графіки), які повинні мати відповідні назви. Всі вони нумеруються послідовно в межах розділу арабськими цифрами. Номер таблиці чи рисунка повинен складатися з номера розділу і через крапку – порядкового номера рисунка (наприклад, рис.1.2). На всі таблиці і рисунки слід робити посилання у квадратних дужках.

Таблиці, які є обов'язковою частиною курсової роботи з економічних питань, необхідно розподілити за обсягом. Великі таблиці, які вміщують 8-10 рядків, або мають більше 6-7 граф треба винести в додатки. Такі таблиці мають окрему нумерацію в тій послідовності, в якій на них даються посилання в тексті. Важливу інформацію студент може також знайти на сайтах: www.ukrstat.gov.ua; www.rada.gov.ua; www.kmu.gov.ua

Кожна таблиця повинна, як правило, розміщуватися на одній сторінці. Перенос її на наступну сторінку при необхідності допускається, якщо в ній відображаються взаємопов'язані характеристики об'єкта дослідження. При переносі таблиці в правому верхньому кутку слід писати “продовження таблиці...”.

Формули, на які є посилання в тексті, нумеруються в межах розділу арабськими цифрами. Номер формули може складатися з номера розділу та порядкового номера формули, розмежованих крапкою (наприклад 2.5) – п'ята формула другого розділу. Допускається нумерація формул по роботі в цілому. Номер формули слід заключити в дужки і розміщувати на правому полі на рівні нижнього рядка формули, до якої він відноситься.

Приклад:

$$ПЗ_{з/в} = K_{з/в} \times B_{нз} (\%), \quad (3.1)$$

де $ПЗ_{з/в}$ - кількість повноцінного зерна у зерно-відходах, ц;

$K_{з/в}$ - кількість отриманих зерновідходів, ц;

$B_{нз} (\%)$ - вміст повноцінного зерна у зерновідходах, %.

Цитати в курсовій роботі, які наведені дослівно, беруться в лапки. Якщо текст не приводиться дослівно, а викладається власними словами, обов'язково повинен бути збережений його зміст. Після закінчення цитати (а у випадку цифрової інформації - в

кінці речення) в квадратних дужках зазначається порядковий номер джерела в списку використаної літератури, далі, через кому - сторінка, де вміщена цитата. Наприклад, посилання [3, с.16] означає, що цитату або цифру було взято з джерела, зазначеного в списку літератури під номером 3 на сторінці 16. При цитуванні текстів з газет, поточної та річної звітностей підприємств або організацій, невеликих за обсягом нормативних документів, електронних ресурсів посилання робиться тільки на номер джерела, наприклад, [3]. При посиланні на непряме цитування в дужках додатково зазначається “див.” [див. 3, с.16-17].

Виконана у відповідності до вказаних вимог робота студента стаціонару реєструється на кафедрі, а робота студента заочної форми навчання реєструється методистом заочного відділення і теж передається на кафедру.

Робота може містити додатки, що розміщуються після списку використаної літератури і не враховуються в загальну кількість сторінок даної роботи. Нумеруються додатки за допомогою великих букв українського алфавіту, наприклад, “Додаток А”, “Додаток Б”. Виняток складають літери: Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Кожен додаток має свій заголовок і починається з нової сторінки.

2. Підготовка курсової роботи до захисту та захист курсової роботи

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, в присутності комісії у складі керівника та одного-двох членів кафедри.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- відповіді студента на запитання членів комісії із захисту курсової роботи.

Під час захисту курсової роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у рецензії. Результати захисту курсової роботи визначаються оцінками "відмінно", "добре", "задовільно" і "незадовільно" з урахуванням якості виконання всіх частин курсової роботи та рівня її захисту.

Рецензує роботу викладач, який є науковим керівником. При цьому всі зауваження, які виникають при перевірці роботи, він

повинен відмітити на полях. Крім зауважень на полях рецензент пише на спеціальному бланку розгорнуту рецензію на роботу. В рецензії вказуються:

- 1) позитивні сторони роботи;
- 2) допущені недоліки ;
- 3) загальна оцінка роботи.

У випадку позитивного в цілому виконання роботи в рецензії ставиться відмітка: "Допускається до захисту", у випадку негативного – "Не допускається до захисту".

Студент, робота якого виявилася недопущеною до захисту, виконує роботу знову з урахуванням зауважень рецензента, зроблених у рецензії і на полях. Допрацьована курсова робота направляється на повторне рецензування одному й тому ж рецензенту.

Студент, який одержав рецензію з відміткою "Допускається до захисту", готується до захисту роботи. При цьому йому в першу чергу треба звернути увагу на недоліки, вказані у рецензії.

Захист курсової роботи приймається комісією у складі не менше двох викладачів. Захист можна провести в присутності студентської групи.

Під час захисту комісія враховує такі моменти:

- 1) знання студентом основних питань теми, над якою він працював;
- 2) знання основних законодавчих і нормативних актів, які були використані при виконанні курсової роботи;
- 3) знання іншої літератури, вказаної у списку;
- 4) вміння студента пов'язувати теоретичні положення теми з практикою, ілюструвати відповідні положення за допомогою сучасного цифрового матеріалу;
- 5) вміння відповідати на питання, що ставлять викладачі;
- 6) ступінь усунення недоліків, вказаних у рецензії і помічених на полях.

Після захисту студенту виставляється кінцева оцінка як сума балів за виконання і за захист згідно шкали ECTS (додаток Ж): "відмінно" – 90-100 балів, "добре" – 75-89 балів, "задовільно" – 61-74 балів, "незадовільно"-менше 60 балів. З урахуванням виступу на захисті оцінкою "відмінно" оцінюється робота, де творчо досліджена тема, в якій має місце самостійний аналіз фактичного матеріалу, зроблені самостійні правильні висновки. Оцінкою

"добре" оцінюється робота, виконана на достатньому теоретичному рівні, де всебічно висвітлені питання теми, але спостерігаються незначні недоліки. Оцінкою "задовільно" оцінюється робота, в якій правильно, але недостатньо повно висвітлені основні питання теми. "Незадовільно" на захисті курсової роботи отримує студент, який не підготувався до захисту і під час захисту виявив незнання теми. Тоді комісія повинна визначити для нього дату повторного захисту.

Захищена курсова робота залишається на кафедрі. Кращі курсові роботи можуть бути представлені на виставці студентських робіт. Найбільш цікаві з них можна рекомендувати для опублікування у збірнику наукових праць «Вісник аграрної науки Причорномор'я». Ці роботи можуть послужити і основою для доповідей на наукових студентських конференціях.

3. Приклад методичного розгляду теми комплексної курсової роботи

При написанні курсової роботи на тему «Попит і пропозиція в ринковій економіці» можна використати план, наведений у додатку В.

При розгляді **першого пункту** плану роботи студент розглядає теоретичні положення, викладені в працях відомих вітчизняних і зарубіжних вчених стосовно даного питання, проводиться так званий огляд літературних джерел з теми. Визначається ступінь розробки теми, порівнюються різні точки зору щодо даної проблеми. Висвітлюються відомі методи дослідження попиту і пропозиції.

Як відомо, ринок – це економічні відносини між покупцями і продавцями, які формуються з урахуванням попиту та пропозиції. Покупці являються носіями попиту, а продавці – пропозиції. Попит – це платоспроможні потреби у товарах чи послугах. Пропозиція – це кількість товарів, яку пропонують продавці за певною ціною. Виробники, реагуючи на попит, або збільшують, або зменшують виробництво певної продукції. Слід відзначити, що деякі вчені віддають перевагу виробництву у порівнянні зі споживанням, тому що, на їхню думку, виробництво породжує споживання і повинно випереджати потреби. Інші вважають, що потреби породжують виробництво. На практиці можна спостерігати тенденцію випередження потреб, які виступають стимулом до виробництва.

Потреби ведуть до стимулювання виробництва тоді, коли вони виявляються у вигляді зростаючого платоспроможного попиту.

Головними елементами ринкового механізму є попит, пропозиція та ціна. Ціна в умовах ринку є носієм інформації. Рух ціни вказує на залежність між попитом і пропозицією. Сутність закону попиту така: чим вища ціна на товар, тим меншу його кількість покупці можуть придбати і, навпаки, внаслідок зниження ціни обсяг попиту зростає. Закон пропозиції полягає в наступному: чим вища ціна на товар, тим більшу кількість продукції запропонують виробники і, навпаки, при зниженні ціни обсяг пропозиції зменшиться. На думку американських вчених Р.К. Макконнелла та С.Л. Брю, попит і пропозиція здатні дати відповідну уяву не тільки про окремі економічні проблеми, але й про функціонування всієї економічної системи в цілому.

Оцінка попиту має важливе значення для дослідження можливостей ринку. В умовах посилення конкуренції й загострення проблем реалізації товарів безпосередній контакт виробника із споживачем є обов'язковим чинником підтримки конкурентоспроможності. Існує кілька аспектів визначення попиту, якими може оперувати будь-яка компанія. До них належать регіональний, товарний і часовий попит. У першому випадку ринок поділяється на певні географічні зони, у другому – за видами товарів певної галузі, обсягами продажу товарів конкретної фірми, конкретною назвою товару тощо. Часовий аспект – це прогнозування визначення рівнів попиту залежно від термінів (довгостроковий та короткостроковий попит).

Далі слід звернути увагу на те, що кожний окремий рівень попиту застосовують для досягнення певної мети. Фірма може здійснити короткострокове прогнозування попиту на певний товар для того, щоб отримати дані про обсяги закупівлі сировини, спланувати виробництво. Вона може спрогнозувати регіональний попит на перспективу на основний вид своєї продукції з метою обґрунтування рішення щодо можливого розширення ринку.

Визначаючи попит, потрібно розрізняти ринковий попит на товари конкретної фірми. Перш ніж оцінювати можливості продажу своєї продукції, кожна компанія, як правило, має вивчати ринковий попит. Ринковий попит можна визначити в масштабах внутрішнього ринку загалом або його окремих сегментів, також його можна визначити в масштабах окремої території, за певний

період, а також спрогнозувати на перспективу. Розглядаючи процес формування пропозиції треба зазначити, що на практиці виробник перш ніж прийняти остаточне рішення про розмір коштів, що виділяються для кожного ринку, хотів би знати ступінь насиченості ринків, кількість конкурентів, їхні позиції, тип ринку (зокрема вертикальний чи горизонтальний).

Місткість ринку можна визначити методом екстраполяції або методом експертних оцінок. Метод екстраполяції передбачає визначення перспективної місткості ринку на підставі аналізу минулих фактичних даних. Метод експертних оцінок потребує залучення експертів (вчених, фахівців з маркетингу, досвідчених торгових агентів). Зазначений метод доцільно використовувати тоді, коли потрібно оцінити перспективи розвитку галузі чи ймовірність настання будь-якої події.

Завершуючи розгляд першого питання, слід підкреслити, що ринкова рівновага встановлюється тоді, коли рівень попиту відповідає рівню пропозиції. Існує лише одна ціна – ціна рівноваги, за якої кількість товарів, що пропонується, дорівнює кількості потрібних. Якщо товар реалізується за ціною, нижчою від ціни рівноваги, виникає надмірний попит, і тоді має місце дефіцит товару. В цьому випадку виробники встановлюють більш високі ціни, причому в умовах дефіциту скорочення попиту, особливо на продовольство, не відбувається. Коли ціна стає вищою за рівноважну, з'являються надлишки продукції. Для того щоб реалізувати цей надлишок, виробники будуть знижувати ціни до тих пір, доки не буде встановлена ціна рівноваги.

При розгляді **другого пункту** плану основну увагу треба звернути на нецінові детермінанти попиту і пропозиції. На величину пропозиції впливають такі чинники:

- Рівень технології. Більш досконала, прогресивна технологія сприяє зростанню пропозиції і веде до збільшення кількості продавців, які хочуть отримати більш високі прибутки, використовуючи новітні технології.
- Ціни на ресурси. При зниженні ціни на ресурси обсяг пропозиції збільшиться і, навпаки, підвищення ціни на ресурси призведе до збільшення собівартості, а отже, зменшиться кількість продукції, що пропонується для продажу.
- Кількість продавців. Збільшення продавців веде до зростання

обсягу пропозиції, при скороченні числа продавців обсяг пропозиції зменшується.

- Особливості державної політики щодо регулювання ринку та підтримки товаровиробника. Зниження податкових ставок, здешевлення кредитних ресурсів та збільшення дотацій веде до зростання обсягу пропозиції. Внаслідок посилення податкового пресу, подорожчання кредитних ресурсів, введення експортних квот, зниження рівня дотацій виробникам обсяг пропозиції буде скорочуватися.

До нецінових детермінант попиту належать:

- Рівень доходів населення. При збільшенні доходів попит на товари вищої якості зростає, а на товари нижчої якості, як правило, знижується. Навпаки, зниження доходів населення призводить до скорочення попиту на товари вищої якості, а на товари нижчої якості він зростає.
- Чисельність населення. Збільшення чисельності веде до зростання попиту і, навпаки, коли чисельність зменшується, тоді попит на ринку теж зменшується.
- Соціальна структура суспільства. Якщо на певній території переважає населення із низькими доходами, тоді більша частка доходів буде витрачатися на придбання продовольства, зокрема хлібопродуктів. Коли платоспроможність населення зростає, збільшується попит на промислові престижні товари, а частка грошових видатків на придбання продовольчих товарів скорочується.
- Смаки споживачів. Завдяки рекламним акціям смаки і уподобання можуть змінюватися і вносити відповідні корективи до зміни попиту.
- Ціни на товари – замітники і доповнювальні товари. Для товарів – заміників при зростанні ціни на один із них попит на інший зменшується. Попит на взаємодоповнювальні товари змінюється в одному напрямі. Тобто, при зниженні ціни на один із доповнювальних товарів попит на інший збільшується і, навпаки, зростання ціни першого товару призведе до падіння попиту на другий.

До нецінових детермінант, які впливають на величину попиту, можна також віднести природно-кліматичні умови, якість товару, традиції, сезонність продажу, очікування щодо зниження або підвищення цін.

При розгляді **третього пункту** плану слід спочатку дати визначення поняття еластичності, потім детально проаналізувати різні види еластичності попиту і пропозиції. Далі треба навести графіки, що характеризують різні варіанти еластичності попиту та пропозиції.

Еластичність показує залежність зміни величини попиту або пропозиції від зміни різних факторів (ціни або доходу). Еластичність попиту за ціною – це відношення відсоткової зміни величини попиту до відсоткової зміни ціни. Попит є еластичним, якщо обсяг попиту змінюється швидше зміни ціни, і нееластичним, коли зміна ціни призводить до меншої зміни обсягу попиту. Розрізняють еластичність попиту і за доходом. Якщо попит за доходом еластичний, тоді збільшення доходу призводить до випереджаючого збільшення обсягу попиту. І навпаки, коли попит за доходом нееластичний, тоді попит на товар росте повільніше за доход.

У другому розділі необхідно вказати особливості мікроекономічного аналізу попиту і пропозиції.

У першому пункті цього розділу слід вказати на чинники, що обумовлюють варіації попиту на окремі товари. До них можна віднести рівень доходів, різні смаки і переваги, національні традиції, статево-вікові відмінності тощо.

Еластичність індивідуального попиту залежить і від того, яку частку в бюджеті споживача складають витрати на даний товар: якщо ця частка невелика, то споживач слабо реагує на зміну ціни. Наприклад, якщо ви дуже вимогливі до художнього рівня кінофільмів і відвідуєте кіно не занадто часто, то подорожчання квитків у два рази, імовірно, не змусить вас ходити в кіно рідше. Але якщо ви часто ходите в кіно, просто щоб скоротати час, тоді дворазове подорожчання квитків змусить вас знизити частоту відвідувань кінотеатру.

При будь-якому значенні ціни, що могла б скластися на ринку, обсяг попиту кожного покупця - це кількість товару, що відповідає даній ціні, яку споживач вважає для себе необхідною і бажаною. Це обсяг, обумовлений кривою його індивідуального попиту. У цьому виявляється так званий суверенітет споживача.

Теоретичний аналіз індивідуального попиту треба підтвердити конкретними розрахунками та прикладами.

Чи є вибір споживача абсолютно незалежним? Перш ніж

відповісти на це питання, скажіть, чим особисто ви керуєтеся в магазині, вибираючи собі, наприклад, пальто? Що рухає вами? За своїм прямим призначенням пальто має насамперед захищати наше тіло від холоду, бути зручним, носким, та й розцвічення важливе. І вже, звичайно, пальто не повинно бути занадто дорогим. Чи досить цього, щоб ми зважилися на покупку? Мабуть, дехто до перелічених якостей нашого пальта додасть ще: “Воно повинно бути модним”. А що це значить? У цьому сезоні, наприклад, модне чоловіче пальто - це подовжене, напівприталене, двобортне пальто з розширеною лінією плечей з м'якого однотонного драпу світлих тонів. Добре б сюди ще і білий шарф. У такому пальті вам ніхто не посміє дорікнути: "Зараз це не носять". От і виходить, що фактично, при виборі пальта ми керуємося не власним смаком, звичками і уявленнями, а смаком і уявленнями про нього інших людей, у кращому випадку, модельєрів.

Ця проблема найбільше повно була досліджена американським економістом Х. Лейбенстайном. Він виділив три найбільш типові випадки взаємного впливу споживачів при визначенні їх ставлення до товару:

- 1) ефект приєднання до більшості;
- 2) ефект сноба;
- 3) ефект Веблена.

У другому пункті цього розділу розглядається індивідуальна пропозиція.

Її обсяг визначають перш за все специфічні умови виробництва продукції. На практиці зміну обсягу виробництва якого-небудь продукту спричиняє зміна цін факторів, що використовуються. Розширення виробництва збільшує попит на ресурси, загострюється боротьба за них, зростають їхні ціни.

Можливий і інший сценарій: розширення виробництва даного товару стимулює зростання виробництва необхідних ресурсів, збільшення виробництва ресурсів дозволяє знизити витрати їхнього виробництва, ціна ресурсу знижується.

Нарешті, посилення конкуренції за ресурс і зниження витрат його виробництва можуть проходити одночасно з взаємною, повною чи частковою компенсацією.

Якщо розширення випуску галузі зрушує вниз криву загальних витрат кожного підприємства в галузі, то говорять, що має місце зовнішня економічність .

Якщо при розширенні виробництва галузі крива загальних витрат зрушується вгору, то виникає зовнішня неекономічність.

Якщо попит змінюється досить швидко відповідно до моди до зміни рівня доходів, тоді пропозиція змінюється більш повільно, реагуючи на зміну попиту з деяким запізненням.

Пристосування підприємства до попиту можна показати за допомогою методу порівняльної статистики. Моделі, що описують економічні процеси, поділяються на два класи: динамічні і статичні. У динамічних моделях усі змінні є функціями часу. У статичних моделях фактор часу явно не враховується. Порівняння являють собою ніби миттєві фотознімки динамічних процесів. Порівняння таких миттєвих станів і називають методом порівняльної статистики. При цьому звичайно порівнюються різні рівноважні стани ринку, тоді як сам процес переходу від одного стану до іншого залишається неначе за кадром. При використанні порівняльної статистики розрізняють три періоди: миттєвий, короткий і тривалий.

У миттєвому ринковому періоді виробник не в змозі швидко запропонувати більшу кількість товару, якщо ціна на нього підвищується внаслідок зростання попиту. На деякий найкоротший час пропозиція товару залишається незмінною. Пропозиція у даному випадку є абсолютно нееластичною.

У короткостроковому періоді можливе деяке зростання випуску продукції за рахунок збільшення змінних факторів виробництва. Отже, пропозиція стає відносно еластичною.

У довгостроковому періоді виробник може залучити до виробництва більшу кількість факторів, що є змінними, з метою нарощування обсягів випуску продукції. У цьому випадку пропозиція стає абсолютно еластичною.

Ці особливості приводять до того, що в окремі періоди по-різному формується ціна товару: якщо у миттєвому періоді на неї впливає насамперед попит, то в двох інших періодах підсилюється вплив витрат виробництва, що у тривалому періоді витрати справляють визначальний вплив на ціну.

Цей метод можна застосовувати і при розгляді проблеми дефіциту. Його поява пов'язана з тим, що у миттєвому періоді у випадку значного перевищення обсягу попиту обсягу пропозиції попит неможливо задовольнити за допомогою наявних ресурсів. Це приводить до підвищення ціни на товар. Отже, дефіцит - це

явище тимчасове. Якщо діють ринкові сили, то в умовах тривалого періоду рівновага буде досягнута при більш низьких цінах, ніж у миттєвому і короткому періодах.

Аналогічно до вищенаведеного матеріалу у **третьому розділі** розглядаються макроекономічні підходи обраної теми комплексної курсової роботи.

У **першому пункті** третього розділу необхідно навести визначення сукупного попиту та розглянути фактори, що на нього впливають. Сукупний попит – це шкала, що графічно представлена у вигляді кривої, яка показує величину реального обсягу продукції – різні кількості товарів і послуг, що покупці бажають придбати за кожного можливого рівня цін. При цьому слід звернути увагу на те, що спадна траєкторія кривої сукупного попиту обумовлена впливом цінових факторів, а саме: ефектом реальних грошових залишків (ефектом багатства), ефектом процентної ставки та ефектом імпортних закупівель. Водночас спадна траєкторія цієї кривої впливає з ефекту пропозиції грошей. Він простежується тоді, коли зростання цін за незмінної номінальної пропозиції грошей зменшує їхню реальну пропозицію. Менша реальна пропозиція грошей зменшує суму реальних видатків, що зумовлює спадання кривої сукупного попиту за зростання цін. Зв'язок між рівнем цін і обсягом сукупних видатків, що визначають попит на реальний національний продукт, відбивається в переміщенні по незмінній кривій сукупного попиту (інші чинники залишаються сталими).

Зсув кривої сукупного попиту вліво або вправо обумовлюється впливом нецінових чинників сукупного попиту. Основними неціновими чинниками сукупного попиту є макроекономічна політика, зовнішні змінні (обсяги виробництва товарів в зарубіжних країнах, динаміка вартості активів та цін на ресурси, світове виробництво ключових продуктів, зокрема енергоносіїв) та сподівання споживачів та підприємців.

Так, наприклад, інструментами фіскальної політики є державні видатки і податки. Збільшення державних видатків на товари і послуги розширює сукупний попит і пересуває криву сукупного попиту вправо, а збільшення ставок прибуткового податку зменшує сукупний попит і пересуває криву сукупного попиту вліво.

У **другому пункті** третього розділу необхідно розглянути сукупну пропозицію як загальний обсяг товарів і послуг в

економіці, який може бути запропонований фірмами при певному рівні внутрішніх цін. Слід зазначити, що форма кривої сукупної пропозиції залежить від того, який проміжок часу аналізується - короткостроковий чи довгостроковий.

У короткостроковому періоді взаємодія між сукупним попитом і сукупною пропозицією визначає обсяг виробництва національного продукту, рівень зайнятості, ступінь завантаження виробничих потужностей, а також показує інфляційні імпульси. У короткостроковому періоді крива сукупного попиту є висхідною і має три відрізки: кейнсіанській, проміжний та класичний.

Кейнсіанській відрізок відбиває ситуацію, коли економіка перебуває у стані спаду і значна частка виробничих потужностей та робочої сили не використовується. Залучення додаткових невикористаних ресурсів не має значного тиску в напрямі зростання цін. Збільшення обсягу виробництва на цьому відрізку не веде до помітного зростання цін, тому що витрати на одиницю продукції відчутно не змінюються. На проміжному відрізку витрати на одиницю продукції зростають, тому розширення обсягу національного виробництва супроводжується підвищенням цін. На вертикальному (класичному) відрізку валовий внутрішній продукт досягає розміру повної зайнятості та перевищує його рівень. Економіка досягає своєї абсолютної максимальної потужності, і подальше зростання обсягу виробництва вже неможливе. Цей відрізок характеризується тим, що збільшення цін не супроводжується приростом національного продукту.

Слід зазначити, що на сукупну пропозицію у короткостроковому періоді впливають цінові та нецінові фактори. Цінові фактори визначають нахил кривої сукупного попиту, а нецінові пересувають її вліво або вправо.

У довгостроковому періоді обсяг виробництва товарів і послуг у національній економіці залежить від обсягу капіталу і кількості ресурсів та від наявної виробничої функції. В цьому періоді величина економічних ресурсів у національній економіці і рівень технології визначають обсяг національного продукту, який не залежить від рівня цін. Крива сукупної пропозиції у довгостроковому періоді має вигляд вертикальної прямої, яка знаходиться на рівні повної зайнятості ресурсів. Довгострокова крива сукупної пропозиції переміщується під впливом заходів економічної політики й економічних процесів, що змінюють обсяг

виробництва за даної природної норми безробіття, та заходів і процесів, спрямованих на зміну природної норми безробіття.

Основні положення, що приводяться у роботі, доцільно розглядати на прикладах.

У **третьому пункті** третього розділу необхідно розглянути такі питання, як рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції і повна зайнятість ресурсів; компоненти сукупного попиту і рівень запланованих витрат; рецесійний та інфляційний розриви та механізм досягнення рівноважного обсягу виробництва .

Рівновага товарного ринку забезпечується співвідношенням сукупного попиту на товари і послуги і сукупної пропозиції товарів і послуг.

Існує два підходи до пояснення рівноваги товарного ринку: класичний і кейнсіанський. Класична модель пояснює рівновагу в довгостроковому періоді і доводить, що вона встановлюється на рівні повної зайнятості ресурсів, тому рівноважною величиною випуску (при якій сукупний попит дорівнює сукупній пропозиції) завжди буде величина потенційного випуску, якому, згідно закона Сея, буде відповідати рівна йому (адекватна) величина сукупного попиту (сукупних витрат). Ця модель досліджує економіку з боку сукупної пропозиції.

Однак у короткостроковому періоді подібна автоматична рівність сукупних витрат сукупному випуску не спостерігається. Модель, що дозволяє визначити величину рівноважного національного доходу і відповідно -величину рівноважного обсягу виробництва, має назву кейнсіанської. Головною макроекономічною проблемою цієї моделі є сукупний попит.

Слід зазначити, що аналіз сучасної ринкової економіки передбачає застосування і класичної і кейнсіанської моделей. Для короткострокового періоду використовують кейнсіанську модель, а для довгострокового – класичну.

Розглянувши всі питання роботи, треба зробити **висновки** з даного дослідження. У висновках можна зазначити, що ринковий механізм – це схильність пропозиції і попиту до рівноваги. Збалансованість на ринку порушується в результаті постійної зміни попиту та пропозиції. Але цієї збалансованості прагнуть як виробники, так і споживачі продукції. Ринковий механізм має тенденцію до рівноваги для того, щоб не були надлишковими ні попит, ні пропозиція. Співвідношення між попитом і пропозицією

свідчить про ступінь пропорційності розвитку національного виробництва. Відсутність збалансованості між попитом і пропозицією позначається на розвитку виробництва і збуті продукції.

4. Теми комплексних курсових робіт

1. Економічна теорія як суспільна наука та її роль у дослідженні економічних явищ і процесів.
2. Економічні потреби суспільства та можливості їх задоволення.
3. Економічні інтереси і виробничі можливості суспільства.
4. Економічні суперечності як рушійна сила економічного розвитку суспільства.
5. Економічна система суспільства та її типи.
6. Розвиток та критерії класифікації економічних систем.
7. Ринкова економіка та її характерні риси.
8. Особливості формування та функціонування економіки України у перехідний період.
9. Проблеми ресурсозабезпечення та ресурсозбереження виробництва.
10. Перехідна економіка України та її основні риси.
11. Проблеми модернізації та реструктуризації економіки України на сучасному етапі.
12. Особливості функціонування змішаної економіки.
13. Порівняльний аналіз планової та ринкової економіки, їх переваги і недоліки.
14. Ефективність виробництва: критерії, форми, показники.
15. Фактори виробництва та ефективність їх використання.
16. Проблеми розвитку та особливості функціонування різних форм власності в Україні.
17. Державна власність в економічній системі суспільства.
18. Процеси трансформації власності в ринковій економіці.
19. Проблеми формування ринкової інфраструктури.
20. Соціальні орієнтири розвитку економіки України: економічний аспект.
21. Приватизаційний процес в Україні та його особливості.
22. Міжнародний досвід роздержавлення та практика приватизаційних процесів.
23. Ринкова рівновага та методи її досягнення.

24. Попит і пропозиція в ринковій економіці.
25. Економічна природа конкуренції, її види та типи.
26. Проблема створення конкурентного середовища в економіці України.
27. Монополізація економіки та її наслідки.
28. Конкуренція і монополія у ринковій економіці.
29. Сучасні види монополістичних об'єднань у ринковій економіці.
30. Господарські організації та форми їх взаємодії.
31. Роль підприємництва у формуванні ринкових відносин.
32. Проблеми та перспективи розвитку приватних підприємств в Україні.
33. Особливості економічного зростання економіки України в сучасних умовах.
34. Діяльність спільних підприємств в економіці України.
35. Сільське господарство України: сучасний стан і перспективи розвитку.
36. Виробничий потенціал АПК України.
37. Особливості розвитку АПК України в ринкових умовах.
38. Аграрні відносини і їх сучасний розвиток.
39. Основні напрями реформування аграрного сектора економіки України на сучасному етапі.
40. Ринок землі в Україні: умови формування та розвитку.
41. Розвиток фермерських господарств в Україні.
42. Нагромадження як матеріальна основа розширеного відтворення.
43. Сучасна НТР і її вплив на економічний розвиток суспільства.
44. Проблеми оптимального використання ресурсної бази виробництва.
45. Проблема економічного вибору в умовах обмеженості ресурсів.
46. Інфляційні процеси в економіці України, їх причини та наслідки
47. Основні показники результатів економічної діяльності, підходи до їх виміру.
48. Монетарна політика та механізм стабілізації національної грошової одиниці.
49. Оптимальні параметри функціонування виробництва та їх визначення.
50. Економічне зростання: сутність, фактори, показники.
51. Небанківські фінансові установи та специфіка їх діяльності в Україні.

52. Проблеми економічного зростання та розвитку в Україні.
53. Формування людського капіталу в сучасних умовах.
54. Інвестиційний процес в Україні на сучасному етапі та необхідність його активізації.
55. Інвестиційна політика та відтворення в Україні.
56. Інноваційна політика в Україні на сучасному етапі.
57. Господарський механізм і його роль в управлінні економікою.
58. Форми і методи управління виробництвом.
59. Відносини розподілу і особливості їх використання в ринковій економіці.
60. Види доходів у ринковій економіці і механізм їх формування.
61. Проблеми матеріального стимулювання розвитку виробництва в Україні на сучасному етапі.
62. Відтворення, його основні види і рівні.
63. Типи розширеного відтворення.
64. Циклічність розвитку ринкової економіки.
65. Сучасні циклічні коливання в економіці і форми їх прояву.
66. Економічні кризи в ринковій економіці та їх вплив на розвиток виробництва.
67. Проблеми формування ринку праці в Україні на сучасному етапі.
68. Проблема зайнятості і шляхи її розв'язання в розвинутих країнах світу.
69. Кредитні відносини і особливості їх використання в ринковій економіці.
70. Податкова політика в Україні, її характерні риси і наслідки.
71. Фінансові відносини в економічній системі суспільства.
72. Фінансова система та її складові.
73. Бюджетний дефіцит як фактор інфляції.
74. Роль держави в регулюванні економічних відносин.
75. Особливості ціноутворення в розвинутих країнах світу.
76. Умови формування і механізм функціонування фондового ринку в економіці України.
77. Основні форми економічного співробітництва України з іншими країнами світу.
78. Світова торгівля: умови та перспективи розвитку.
79. Продовольча безпека і основні напрями її вирішення.
80. Сучасна екологічна криза і шляхи її подолання (економічний аспект).

81. Місце України в міжнародному поділі праці.
82. Моделі економічного розвитку.
83. Особливості формування і розвитку української економічної думки, її основні напрямки і школи.
84. Сучасна економічна політика України та її теоретичні засади.
85. Суспільний продукт та концепції його виміру.
86. Глобалізація економічних процесів та відносин.
87. Інфраструктура ринку і проблеми її формування в Україні.
88. Філософія підприємницької діяльності в Україні та закордоном: порівняльна характеристика.
89. Домогосподарства як об'єкт впливу та суб'єкт здійснення економічних відносин.
90. Суспільний добробут: поняття та теоретичні підходи.
91. Сучасна кредитно-банківська система України.
92. Розвиток ринку фінансових активів.
93. Бюджетно-податкова політика держави.
94. Вільні економічні зони як елемент інтеграційних процесів.
95. Національна та світова валютні системи.
96. Міграційна політика індустриальних держав та «чорний ринок» праці.
97. Формування ВВП та його тінізація.
98. Ринок праці та відтворення робочої сили.
99. Міжнародна торгівля та зовнішньоторговельна політика України.
100. Позаринкові економічні процеси: редистрибутивна економіка.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. – К. : Право, 1996. – 62 с.
2. Аналітична економія : макроекономіка і мікроекономіка : навчальний посіб. у 2 кн. / [За ред. С. Панчишина і П. Островерха]. – 4-е вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – . – (Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка). Кн. 1. – 2006. – 723 с.
3. Андреюк Н.В. Мікроекономіка : навчальний посібник / Н.В. Андреюк. – К. : Кондор, 2004. – 176 с.
4. Бабіч Д.В. Макроекономіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Д.В. Бабіч, В.Т. Гаврилюк. – Харків : Харківський приватний музей міської садиби, 2012. – 319с.
5. Базилевич В. Мікроекономіка : опорний конспект лекцій / В. Базилевич, В. Лук'янов, Н. Писаренко, Н. Квіцинська. – К. : Четверта хвиля, 1998. – 248 с.
6. Базилевич В.Д. Макроекономіка : підручник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик ; [За ред. В.Д. Базилевича]. – [4-те вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2008. – 743 с.
7. Білецький Л.В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посібник / Л.В. Білецький, О.В. Білецький, В.І. Савич. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652с.
8. Брюханов М.В. Макроекономіка: практикум з використанням Excel : навчальний посібник / М.В. Брюханов. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 474 с.
9. Будаговська С. Мікро- та макроекономіка / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна. – К. : Основи, 2008р. – 518 с.
10. Бутук Т. Т. Мікроекономіка : навчальний посібник / Т.Т. Бутук. – К. : ЦУЛ, 2002. – 648с.
11. Вечканов Г. С. Микроэкономика : учебное пособие / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканова. – СПб : Питер, 2003. – 446 с.
12. Вечканов Г.С. Макроэкономика : пособие для подготовки к экзамену / Г.С. Вечканов, В.С. Вечканова. – СПб : Питер, 2000. – 208 с.
13. Гальчинський А.С. Основи економічних знань : навчальний посібник / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища школа, 2002. – 543 с.
14. Генеза ринкової економіки: Терміни, поняття, персоналії : навчальний словник-довідник / [За ред. Г.І. Башняніна, В.С. Іфтемічука]. – Львів : Магнолія плюс, 2004. – 723 с.

15. Горобчук Т.Т. Мікроекономіка : навч. посібник / Т.Т. Горобчук. – К. : ЦУЛ, 2003. – 356 с.
16. Горошко М.Ф. Мікроекономіка: Тести, ситуації, задачі : навч. посібник / М.Ф. Горошко, В.В. Кулішов. – К. : Ельга; Ніка-центр, 2003. – 524 с.
17. Горська О.В. Національні рахунки України (можливості аналізу і прогнозу) / О.В. Горська. – К. : Велес, 2004. – 164 с.
18. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету / [М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін.]. – К. : НДФІ, 2004. – 712 с.
19. Економіка України: макропроблеми розвитку : колективна монографія / [під. ред. В.Ф. Бесєдін, А.С. Музиченко]. – К. : НДЕІ, 2008. – 328 с.
20. Економічна теорія : підручник / [за ред. В.М. Тарасевича]. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
21. Економічна теорія: політекономія : підручник / [за ред. В.Д. Базилевича]. – К. : Знання-Прес, 2006. – 615 с.
22. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка : навч. посібник / [За ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина]. – К. : Основи, 2000. – 556 с.
23. Економічна теорія : навч. посібник / [за ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2004. – 560 с.
24. Економічна теорія : підручник / [за ред. В.А. Предборського]. – К. : Кондор, 2003. – 492 с.
25. Жильберт М. Макроэкономическая теория (принципы, концепции и модели) / М. Жильберт. – Симферополь : АРИАЛ, – 2012. – 403 с.
26. Заблоцький Б.Ф. Перехідна економіка : навч. посібник / Б.Ф. Заблоцький. – К. : Академія, 2004. – 512 с.
27. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи : навч. посібник / А.О. Задоя. – К. : Т-во “Знання”, 2003. – 346 с.
28. Збарський В.К. Основи підприємництва та бізнесу : підручник / В.К. Збарський, О.І. Стешук. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 464 с.
29. Зубець М.В. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві : монографія / М.В. Зубець, С.О. Тивончук. – К. : Аграрна наука, 2004. – 192 с.
30. Корецький М.Х. Економічна теорія : навч. посібник / М.Х. Корецький, О.І. Дацій, Г.М. Кульнева, І.І. Вініченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 356 с.

31. Кулішов В.В. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум : навчальний посібник / В.В. Кулішов. – Львів : Магнолія плюс, 2004. – 548 с.
32. Куценко Т.Ф. Бюджетно-податкова політика : навчальний посібник / Т.Ф. Куценко. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.
33. Кушнір В.С. Мікро- та макроекономіка [Текст] / В.С. Кушнір. – К. : ЦУЛ, 2006. – 256 с.
34. Лісовий А.В. Мікроекономіка : курс лекцій / А.В. Лісовий. – К. : Либідь, 2003. – 388 с.
35. Макаренко М.І. Макроекономіка : курс лекцій [Текст] / М.І. Макаренко, Т.О. Семененко. – Суми : УАБС НБУ, 2010. – 152 с.
36. Макконнелл Р. Кемпбелл. Макроекономіка : [у 2 ч.] / Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю [переклад з англ.]. – Львів : Просвіта, 1997. – . – Частина I : Аналітична економія. Принципи проблеми і політика. – 671 с.
37. Макроекономіка і нова макроекономіка / [Пер. з німецької мови ; Б. Фельдерер, Ш. Хомбург]. – К. : Нічлава, 1998. – 464 с.
38. Макроекономіка : навч. посібник / [за ред. В.П. Решетило]. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 295 с.
39. Макроэкономика / [Под ред С.Ф. Серединой]. – М. : Юрайт, 2011. – 522 с.
40. Макроэкономика : учебн. пособие / [Под ред. Базылева Н.И., Гурко С.П.]. – М. : Инфра-М, 2004. – 190 с.
41. Макроэкономическое регулирование: роль государства и корпораций : учебное пособие для студентов вузов экономических специальностей / [Под ред. В.М. Соколинского ; Рец. : Г.П. Журавлева, С.С. Ильин]. – М. : КноРус, 2010. – 243 с.
42. Максимова В. Ф. Микроэкономика : учебник / В.Ф Максимова. – М. : Соминтек, 1996. – 185 с.
43. Манків Грегорі Н. Макроекономіка : підручник для України / Грегорі Н. Манків / [пер. з англ. С.М. Панчишин (наук. ред. пер.)]. – К. : Основи, 2000. – 588с.
44. Мельник Л.Ю. Економічна теорія – політекономічний контекст : навч. посібник / Л.Ю.Мельник, П.М.Макаренко. – К. : Кондор, 2008. – 524 с.
45. Мікроекономіка і макроекономіка : підруч. для студентів екон. спец. / [С. Будаговська, О. Кілієвич, І.Луніна та ін.] ; За заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 1998. – 518 с.

46. Мочерний С.В. Економічна теорія для менеджерів : навчальний посібник / С.В. Мочерний, В.М. Фомішина, О.І. Тищенко. – Херсон : Олді-плюс, 2006. – 625 с.
47. Наливайко А. П. Мікроекономіка : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / А.П. Наливайко, Н.М. Євдокимова, Н.А. Задорожня. – К. : КНЕУ, 1999. – 458 с.
48. Национальная экономика / [Под общ. ред. М.Н. Нуреева; рец. : В.В. Вольчик, С.Н. Левин]. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 655 с.
49. Основи економічної теорії : підручник / [за ред. В.Г. Федоренка]. – К. : Алерта, 2005. – 466 с.
50. Панчишин С.М. Макроекономіка : навч. посібник / С.М. Панчишин. – К. : Либідь, 2005. – 616 с.
51. Піндайк Р. Мікроекономіка : підручник / Р. Піндайк, Д. Рубінфелд. – К. : Основи, 2007. – 206 с.
52. Рабштина В.М. Макроекономіка : навчальний посібник / В.М. Рабштина, С.П. Ярошенко. – Суми. : Козацький вал, 1998. – 312 с.
53. Радіонова І.Ф. Макроекономіка та політика / І.Ф. Радіонова. – К. : Талсон, 2004. – 346 с.
54. Савченко А.Г. Макроекономіка : підручник / А.Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 448 с.
55. Симкина Л.Г. Микроэкономика : учебник / Л.Г. Симкина, Б.В. Корнейчук. – СПб. : Питер, 2002. – 338 с.
56. Хрупович С. Макроекономіка: теорія і практика : навчальний посібник / С. Хрупович, Г. Ціх. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2013. – 275 с.
57. Ястремський О. І. Основи мікроекономіки : підручник / О.І. Ястремський, О.Г. Гриценко. – К. : Знання, КОО, 2008. – 275 с.
58. Macroeconomics : Principles, Problems and Policies / Campbell R. Cannel, Stanley L. Brue. – Макроекономіка, 13-те видання. – 1996. – 487 р.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця шифрування варіантів курсових робіт

Перед- остання цифра \ Остання цифра	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
3	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
4	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
5	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
6	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
7	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
8	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
9	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
0	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. – К. : Юридична література. – 1996. – 50 с.
2. Про підприємства в Україні : Закон України від 27 березня 1991р. // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – К. : Преса України, 1993. – № 4. – 120 с.
3. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. // Законодавство України. – К. : Преса України, 1997. – 310с.
4. Про зайнятість населення : Постанова Верховної Ради України від 15 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – К. : Преса України, 1991. – № 4. – 170 с.
5. Бабіч Д. В. Макроекономіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Д. В. Бабіч, В. Т. Гаврилюк. – Харків : Харківський приватний музей міської садиби, 2012. – 319 с.
6. Бункина М. К. Макроэкономика : учебник / М. К. Бункина, В. А. Семенов. – М. : ДИС, 2007. – 320 с.
7. Базилевич В. Д. Макроекономіка : опорний конспект лекцій / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрин. – К. : Четверта хвиля, 2010. – 224 с.
8. Башнянін Г. І. Політична економія : підручник / Г. І. Башнянін, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – К. : Центр Ельга, 2000. – 526 с.
9. Башнянін Г. І. Політична економія : посібник / За ред. Г. І. Башняніна, Є. С. Шевчук. – Львів : Новий світ, 2006. – 479с.
10. Гальперин В. М. Микроэкономика : учебник. / В. М. Гальперин, С. М. Игнатъев, В. И. Моргунов. – СПб, 1998. – 503 с.
11. Галиця І. Державне регулювання в умовах ринкових відносин / І. Галиця // Економіка України. – 2002. – № 6. – с.52-59.
12. Зайцев Ю. Умови відновлення мотиваційної природи заробітної плати в перехідній економіці України / Ю. Зайцев // Економіка України. –

2002. – № 8. – С.45-51.

13. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / За ред. Л. Борща. – К. : Знання, 2002. – 318 с.
14. Камаев В. Д. Экономическая теория / В. Д. Камаев. – М. : Владос, 2014. – 636с.
15. Карагодова О. О. Мікроекономіка : навчальний посібник / О. О. Карагодова, Д. М. Черваньов . – К. : Четверта хвиля, 1997. – 204 с.
16. Сборник задач по экономике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-2715-5.html>
17. Макроекономіка і нова макроекономіка / [Пер. з німецької мови. Б. Фельдерер, Ш. Хомбург]. – К. : Нічлава, 1998. – 464 с.
18. Харкянен Л. В. Макроекономіка : навчальний посібник / Л. В. Харкянен. – К. : Каравела, 2006. – 176 с.
19. Хрупович С. Макроекономіка: теорія і практика : навчальний посібник / С. Хрупович, Г. Ціх. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2013. – 275 с.
20. Macroeconomics : Principles, Problems and Policies / Campbell R. Cannel, Stanley L.Brue. – Макроекономіка, 13-те видання. – 1996. – 487 р.

Зразок оформлення таблиці

Таблиця 1.1 Агрегати грошової пропозиції

№	Позначення агрегату	Складові агрегату
A	1	2
1.	M_0
2.	M_1
3.	M_2
4.	M_3
5.	L
6.	D

Джерело: побудовано за даними [4, 7, 12, 15, 17, 32]

або Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [4, с. 18-20]

або Джерело: побудовано за матеріалами []

або Джерело: використано ідею []

або Джерело: побудовано на основі власних досліджень автора

або Джерело: розраховано і побудовано за статистичними даними (звітності підприємств)

Зразок оформлення графіків.

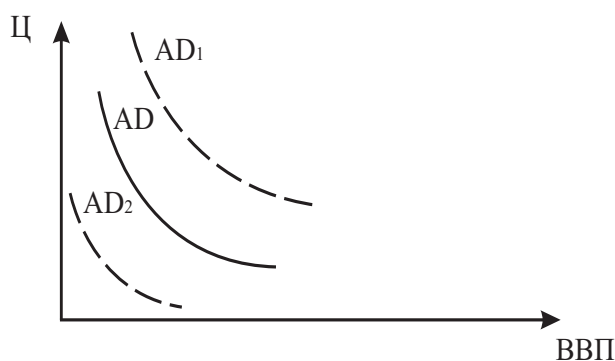

Рисунок 1.2 – Вплив нецінових факторів на величину сукупного попиту у моделі AD-AS

Джерело: побудовано за даними [4, 7, 12, 15, 17, 32]

використано матеріали [4, с. 52]

(Зразок оформлення титульної сторінки)

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І СУСПІЛЬНИХ НАУК**

КОМПЛЕКСНА КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни «Економічна теорія»

на тему «_____»
_____»

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
Напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»

(П.і.б.)

Керівник _____ кафедри економічної
(посада викладача)
теорії і суспільних наук _____
(П.і.б.)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(П.і.б.)

(підпис)

(П.і.б.)

(підпис)

(П.і.б.)

Миколаїв

2014

Рецензія на комплексну курсову роботу

Студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Шифр _____ Факультет _____ Курс _____ Група _____

Напрямок підготовки _____

Дисципліна _____

Тема: _____

Дата отримання роботи “ _____ ” _____ 20____ р.

Дата повернення роботи “ _____ ” _____ 20____ р.

Рецензент _____

(вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ЗМІСТ РЕЦЕНЗІЇ

Підпис рецензента _____

Оцінка _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	5
1.1 Теоретичні основи дослідження попиту і пропозиції.....	5
1.2 Чинники, які впливають на величину попиту і пропозиції.....	8
1.3 Еластичність попиту і пропозиції.....	11
РОЗДІЛ 2 ВИЗНАЧЕННЯ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ НА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ	14
2.1. Індивідуальний попит і чинники, що на нього впливають.....	14
2.2. Особливості індивідуальної пропозиції.....	17
РОЗДІЛ 3 ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	23
3.1 Компоненти сукупного попиту та рівень запланованих витрат	23
3.2 Сукупна пропозиція: класична і кейнсіанська моделі.....	26
3.3 Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції і повна зайнятість ресурсів.....	29
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	37

Шкала оцінювання ECTS

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Оцінка	
		в балах	традиційна
A	Відмінно – відмінне виконання лише із незначною кількістю помилок	90-100	«5»
BC	Добре – загалом правильна робота з певною кількістю помилок	75-89	«4»
DE	Задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	60-74	«3»
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як досягти мінімального критерію	35-59	«2»
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	1-34	«2»

Навчальне видання

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні рекомендації
для виконання комплексної курсової роботи
студентами другого курсу денної та заочної форми навчання
напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»

Укладач: **Пилипенко** Тетяна Василівна

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 2,75
Тираж __ прим. Зам. № _____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.

